

УДК 338.484 (477.53)

Калачевська Л.І.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності та євроінтеграції
Сумського національного аграрного університету

ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК НАПРЯМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

У статті обґрунтовано, що сучасні глобалізаційні виклики мають суттєвий вплив на всі сфери діяльності та всі галузі. Від того, наскільки вдасться швидко пристосуватися до даних змін, залежать динаміка та сам процес розвитку як великих міст, так і сільських територій. Доведено, що актуальним є пошук джерел фінансування розвитку сільських територій та диверсифікації сфер зайнятості, які там є. Одним із напрямів такої диверсифікації є розвиток туризму. Проведений аналіз туристичних потоків в Україні показав досить незначний розвиток туристичної галузі. Виокремленими проблемами розвитку ринку послуг зеленого туризму в Україні є: нестача кваліфікованих кадрів, надмірне податкове навантаження, низький рівень державної підтримки, незадовільне транспортне обслуговування туристів, поганий рівень розвитку інфраструктури, низький рівень облаштування туристичних маршрутів. Водночас установлено, що з кожним роком зростає попит на зелений туризм. Обґрунтовано, що зелений туризм буде поштовхом для залучення інновацій на сільські території та сприятиме багатокладному розвитку сільської місцевості.

Ключові слова: зелений туризм, багатокладний розвиток, диверсифікація, сільські території, інновації, інфраструктура.

В статье обосновано, что современные глобализационные вызовы оказывают существенное влияние на все сферы деятельности и все отрасли. От того, насколько удастся быстро приспособиться к этим изменениям, зависят динамика и сам процесс развития как крупных городов, так и сельских территорий. Доказано, что актуальным является поиск источников финансирования развития сельских территорий и диверсификации сфер занятости, которые там есть. Одним из направлений такой диверсификации является развитие туризма. Проведенный анализ туристических потоков в Украину показал достаточно незначительное развитие туристической отрасли. Проблемами развития рынка услуг зеленого туризма в Украине являются: недостаток квалифицированных кадров, чрезмерная налоговая нагрузка, низкий уровень государственной поддержки, неудовлетворительное транспортное обслуживание туристов, плохой уровень развития инфраструктуры, низкий уровень обустройства туристических маршрутов. В то же время с каждым годом растет спрос на зеленый туризм. Обосновано, что зеленый туризм будет толчком к привлечению инноваций на сельские территории и способствовать многокладному развитию сельской местности.

Ключевые слова: зеленый туризм, многокладное развитие, диверсификация, сельские территории, инновации, инфраструктура.

In the article, we have argued that modern globalization challenges have a significant impact on all spheres of activity and all sectors. The dynamics and the process of development of both large cities and rural areas depend on how quickly it will be possible to adapt to these changes. It is proved that the current issue is the search for sources of funding for the development of rural areas and the diversification of the spheres of employment there. One of the areas of such diversification is the development of tourism. The analysis of tourist flows in Ukraine showed a rather insignificant development of the tourist industry. The isolated problems of the development of the market for green tourism services in Ukraine are currently: lack of skilled personnel, excessive tax burden, low level of state support, unsatisfactory transport services for tourists, poor infrastructure development, and low level of development of tourist routes. At the same time, we have established that with each passing year, the demand for green tourism is increasing. We have argued that green tourism will stimulate the attraction of innovations in rural areas and promote multidisciplinary rural development.

Keywords: green tourism, multidisciplinary development, diversification, rural areas, innovations, infrastructure.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Україна намагається інтегруватися у світове співтовариство. Водночас сучасні глобалізаційні виклики мають суттєвий вплив на всі сфери діяльності та всі галузі. Від того, наскільки вдасться швидко пристосуватися до цих змін, залежать динаміка та сам процес розвитку. При цьому тенденції розвитку світової економіки свідчать про прогресивність змін у всіх сферах суспільства та інноваційний характер, економічне зростання і процвітання.

Зворотним боком технологічного прориву в умовах глобалізації стає жорстка конкуренція за високорентабельні види діяльності за максимально можливого використання ресурсного потенціалу сільських територій. У цих умовах сільські території найбільш незахищені від зовнішніх впливів, їм тяжко пристосуватися та зберегти свою ідентичність.

Нині необхідно шукати альтернативні напрями розвитку та прикладання праці, особливо у сільській місцевості. Значний потенціал при цьому має туристична сфера, яка позитивно зарекомендувала себе на сільських територіях країн – членів ЄС. Туризм (як вітчизняний, так і міжнародний), що відбувається в сільській місцевості, сприяє її розвитку, залученню інвестицій та інноваційних розробок.

Будь-яка форма туризму, що демонструє сільське життя, мистецтво, культуру і спадщину в сільській місцевості, сприяє економічній і соціальній співпраці місцевої громади, а також взаємодії між туристами і місцевими жителями. Результатом такої взаємодії є розвиток сільських територій та їх адаптація до сучасних економічних, екологічних та соціальних викликів. При цьому туризм, зокрема зелений, зосереджується на активній участі у сільському житті й міського населення. Так, за рахунок розвитку екотуризму багато селищ можуть розвивати підприємницький сектор, створювати додаткові робочі місця.

Розвиток альтернативної зайнятості на сільських територіях особливо актуальний сьогодні, коли сільське господарство стає високо механізованим і вимагає менше ручної праці. Ця тенденція спричиняє економічний тиск на деякі села, що, своєю чергою, змушує молодих людей переїхати в міста. Водночас існує сегмент міського населення, який зацікавлений у відвідуванні сільських районів і розумінні способу життя. Цей сегмент в індустрії туризму швидко

зростає протягом останнього десятиліття, що призводить до того, що сільський туризм стає гарною перспективою для бізнесу, відродження сільських територій та залучення інноваційних прогресивних розробок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Питання розвитку сільської економіки та напрямів диверсифікації бізнесу на сільських територіях привертає увагу багатьох науковців. Значна увага дослідників концентрується на можливості створення в Україні індустрії зеленого туризму для розвитку сільських територій та залучення інноваційних розробок. Так, Н. Андреева досліджувала сучасну організацію аграрного туризму в Україні як перспективний напрям розвитку сільських територій [1]. В.В. Гловацька вивчала особливості розвитку сільського зеленого туризму як виду підприємницької діяльності [2]. В.О. Гусев окреслював парадигму сталого інноваційного розвитку України [3]. В.Г. Дарчук вивчав формування стратегічних основ розвитку сільського (зеленого) туризму в Україні [4]. С.М. Ілляшенко досліджував зелений туризм як один із напрямів сталого розвитку регіонів [9]. В.Ф. Кифяк вивчав організацію туристичної діяльності в Україні та досвід розвинутих країн [10]. А.В. Кулик досліджував оцінку ключових чинників успіху підприємств зеленого туризму [11]. І.В. Литвин досліджував проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в регіональному розрізі [12]. Л.П. Могильник вивчав правове регулювання сільського зеленого туризму в Україні та досвід зарубіжних країн [13]. Т.П. Панюк досліджував диверсифікацію як основну структурної модернізації економічної діяльності суб'єктів господарювання на сільських територіях [14]. О. Яценко вивчала стан та перспективи розвитку сільських територій центрального регіону України в умовах адміністративно-територіальної реформи [16]. Водночас багато питань, пов'язаних із зеленим туризмом як напрямом інноваційного розвитку сільських територій, потребують подальшого дослідження.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є дослідження аналізу розвитку туристичної галузі на прикладі зеленого туризму як напряму інноваційного розвитку сільських територій.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових

результатів. Структурні технологічні зрушення збільшують уразливість сільських територій, що проявляється у погіршенні стану навколишнього середовища. Актуальним є пошук джерел фінансування розвитку сільських територій та диверсифікації сфер зайнятості, які там є. Негативні явища у сільських громадах сьогодні проявляються у вичерпаності водних, лісових, земельних ресурсів, витісненні малого і середнього бізнесу, пасивності інституційно-соціального середовища щодо проблем якості життя і добробуту населення.

Одним із напрямів такої диверсифікації сільської економіки є розвиток туризму. Аналіз туристичних потоків в Україні показує досить незначний розвиток туристичної галузі (табл. 1). При цьому є значні перспективи подальшого розвитку цієї галузі. Дані твердження відображають кількість громадян України, які виїжджали за кордон, кількість іноземців, які відвідали Україну та кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами. Сьогодні залежно від мети поїздки туристичний потік можна поділити на декілька видів: рекреаційний; оздоровчий відпочинок; пізнавальний

відпочинок; професійно-діловий туризм; науковий (конгресовий); спортивний відпочинок; шоп-тури; паломницький; екотуризм (зелений туризм).

Туризм – це діяльність людей, які подорожують та перебувають у місцях, що знаходяться за межами свого звичайного середовища, для дозвілля, бізнесу або інших цілей не більше одного року поспіль. Туризм є динамічною і конкурентоспроможною галуззю, що вимагає здатності постійно адаптуватися до змін у потребах та бажаннях клієнтів, оскільки безпека та задоволення клієнта є в центрі уваги туристичного бізнесу [4].

Розвиток туристичної галузі значною мірою залежить від інфраструктурного забезпечення та умов, які створюють для відпочиваючих. Це є актуальним для міст та сільської місцевості. Значна кількість країн залучає туристів за рахунок розвитку санаторно-курортних та оздоровчих закладів (табл. 2)

Досліджуючи зелений туризм, слід відзначити, що це тип туристичної індустрії, спрямований на категорію людей, які хочуть скористатися перевагою природного, культурного,

Таблиця 1

Туристичні потоки в Україні, 2000–2017 рр., осіб

	Кількість громадян України, які виїжджали за кордон, усього ²	Кількість іноземців, які відвідали Україну, усього ²	Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, усього ³	У тому числі		
				іноземні туристи	туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон	внутрішні туристи
2000	13422320	6430940	2013998	377871	285353	1350774
2001	14849033	9174166	2175090	416186	271281	1487623
2002	14729444	10516665	2265317	417729	302632	1544956
2003	14794932	12513883	2856983	590641	344 332	1922010
2004	15487571	15629213	1890370	436311	441798	1012261
2005	16453704	17630760	1825649	326389	566942	932318
2006	16875256	18935775	2206498	299125	868228	1039145
2007	17334653	23122157	2863820	372455	336049	2155316
2008	15498567	25449078	3041655	372752	1282023	1386880
2009	15333949	20798342	2290097	282287	913640	1094170
2010	17180034	21203327	2280757	335835	1295623	649299
2011	19773143	21415296	2199977	234271	1250068	715638
2012	21432836	23012823	3000696	270064	1956662	773970
2013	23761287	24671227	3454316	232311	2519390	702615
2014 ¹	22437671	12711507	2425089	17070	2085273	322746
2015 ¹	23141646	12428286	2019576	15159	1647390	357027
2016 ¹	24668233	13333096	2549606	35071	2060974	453561
2017 ¹	26437413	14229642	2806426	39605	2289854	476967

Примітки: ¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях. ² Включно з одноденними відвідувачами (за даними Адміністрації Держприкордонслужби України). ³ 2000–2010 рр. – за даними Міністерства інфраструктури України, починаючи з 2011 р. – за даними Держстату.

Джерело: розраховано за даними [6]

Санаторно-курортні та оздоровчі заклади України

	Санаторії та пансіонати з лікуванням ²		Санаторії-профілакторії ²		Будинки і пансіонати відпочинку ²		Бази та інші заклади відпочинку ²		Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку ³	
	усього	у них ліжок, тис.	усього	у них ліжок, тис.	усього	у них місць, тис.	усього	у них місць, тис.	усього	у них місць, тис.
1990	505	154	556	55	332	115	2213	302	15687	467
2010	510	141	234	19	290	60	1920	217	17342	196
2011	508	141	224	19	280	59	1947	216	17703	194
2012	484	133	185	18	286	60	1925	208	17744	188
2013	477	132	165	15	271	57	1916	202	18549	191
2014 ¹	320	79	118	17	90	17	1400	157	13977	126
2015 ¹	309	78	79	12	76	15	1399	165	9743	113
2016 ¹	291	70	63	10	73	14	1295	146	9669	112
2017 ¹	284	71	55	10	67	12	1235	133	9745	106

Примітки: ¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях. ² Включно з одноденними відвідувачами (за даними Адміністрації Держприкордонслужби України). ³ 2000–2010 рр. – за даними Міністерства інфраструктури України, починаючи з 2011 р. – за даними Держстату.

Джерело: розраховано за даними [6]

етнічного потенціалу сільської місцевості та її специфіки. Категорія сільського туризму поєднується з іншими видами туризму, такими як агротуризм, сільський та екологічний туризм. Усі форми туристичної діяльності, що здійснюються в сільській місцевості, зазвичай невеликі і розвиваються у сімейній економіці, яка базується на природних та культурних ресурсах сільського середовища.

В'їзд іноземних громадян в Україну за країнами, з яких вони прибули у 2017 р., показав, що Україною цікавляться і туристичний бізнес має перспективи (табл. 3). Його варто розвивати не лише для внутрішнього населення, а й активно залучати іноземних громадян.

У сільській місцевості розвиток туристичного сектору потребує державних інвестицій для підвищення туристичних ресурсів у регіоні. Релігійна спадщина є яскравим прикладом цих ресурсів. Основними чинниками, що сприяють розвитку зеленого туризму, є: чисте повітря; екологічно чисті продукти; знайомство із флорою і фауною; оздоровлення. Існує велика кількість різновидів нинішнього сільського зеленого туризму в Україні, серед яких можна виділити такі: кінний туризм; сплави по річках; рибальство; мисливство та гастрономію.

Слід також відзначити важливу роль туристичної галузі, а саме залучення крім фінансових ресурсів ще й інноваційних розробок на сільські території. У табл. 4 представлено напрями інноваційного розвитку сільських територій за рахунок зеленого туризму.

Таблиця 3

В'їзд іноземних громадян в Україну за країнами, з яких вони прибули, у 2017 р.

	Кількість іноземних громадян, які в'їхали в Україну, усього	Із них – за метою поїздки туризм
Усього	14 229 642	38 958
у тому числі з країн		
Білорусь	2 727 645	17 095
Болгарія	41 738	99
Велика Британія	78 603	269
Вірменія	31 982	42
Греція	18 995	22
Грузія	49 205	49
Данія	13 180	9
Естонія	21 313	97
Італія	84 638	223
Литва	75 622	120
Нідерланди	40 581	53
Німеччина	209 447	1 419
Польща	1 144 249	207
Португалія	19 602	8
Румунія	791 116	308
Словаччина	366 249	5
Словенія	6 083	8
Туреччина	270 695	7 414
Хорватія	6 555	2
Чехія	67 680	17

Джерело: розраховано за даними [6]

Розвиток зеленого туризму має велике загальнодержавне значення, адже дає змогу системно вирішувати відразу декілька стратегічних завдань економічного, екологічного та соціального

Напрями інноваційного розвитку сільських територій за рахунок зеленого туризму

Напрямок	Характеристика
Економічний	На відміну від традиційного туризму зелений туризм громади часто є інструментом економічного розвитку для сприяння як притоку капіталу, так і можливостей працевлаштування для громади. Таким чином, він часто орієнтується на більш бідні області. Туризм заохочує підприємницьку діяльність. Як фінансовий, так і соціальний капітал розміщується у центральній громаді, що сприяє подальшому вдосконаленню програми зеленого туризму в інші громади. Цей приплив капіталу може бути використаний для сприяння розвитку інфраструктури, освіти та залученню інвестицій.
Екологічний	Разом з економічною цінністю зелений туризм громади підвищує цінність навколишнього середовища як для господаря, так і для мандрівника. Як наслідок, зелений туризм громади стає стимулом для збереження. Для громади їхнє середовище стає вітриною для туриста і приносить більше бажання підтримувати його. У масовому туризмі середній турист несе велику відповідальність за вплив, який створюється на навколишнє середовище, і часто виснажує ресурси. Зелений туризм громади надає туристу більшу зацікавленість у зусиллях зі збереження через їхню участь у місцевій культурі. Відповідно, залучаються інноваційні розробки зі збереження навколишнього середовища.
Соціокультурний	Соціокультурний аспект зеленого туризму полягає у тому, що місцевий турист стає більш залученим до спільноти та своєї культури. Це може бути вивчення релігійної традиції або підтримка місцевих ремесл. Зелений туризм заснований на співтоваристві, покладає на туриста більше відповідальності за поширення знань та інновацій.

Джерело: побудовано за даними [5; 7]

ного характеру. За рахунок розвитку зеленого туризму вдається мінімізувати вплив швидкого розвитку міст, сформувати екологічну й культурну обізнаність і повагу серед сільського та міського населення. Відбувається обмін досвідом та новими знаннями. Отримується пряма фінансова вигода для сільського населення та місцевих бюджетів.

Водночас є й низка деструктивних чинників, що негативно впливають на розвиток зеленого туризму, стан якого можна відстежити за кількістю туристів та рівнем послуг, які їм надаються (рис. 1).

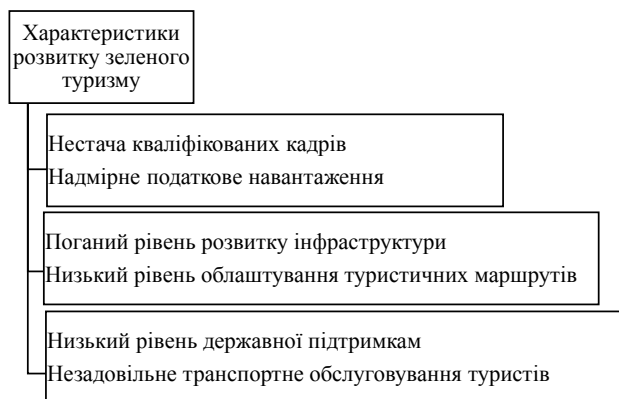

Рис. 1. Проблеми розвитку ринку послуг зеленого туризму в Україні

Джерело: власні дослідження

Виокремленими проблемами розвитку ринку послуг зеленого туризму в Україні є: нестача кваліфікованих кадрів; надмірне податкове на-

вантаження; низький рівень державної підтримки; незадовільне транспортне обслуговування туристів; поганий рівень розвитку інфраструктури; низький рівень облаштування туристичних маршрутів.

У цілому зелений туризм у сільській місцевості, заснований на співтоваристві, може загалом підвищити економічну цінність раніше збідненої території шляхом надання гідних робочих місць і капіталу в місцеву економіку. Зелений туризм у сільській місцевості стає потенційним рішенням для забезпечення соціальної справедливості тим, хто страждає від побічних ефектів масового туризму в місцях, найбільш уразливих до зміни клімату. Модель зеленого туризму на рівні сільських територій дає змогу заохочувати зусилля для розвитку сільських територій. Це також може призвести до побудови відносин і зменшення соціального розриву між сільським та міським населенням за рахунок розвитку інфраструктури та поширення інновацій.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Сільський туризм зосереджується на активній участі у сільському житті. Це може бути варіантом для подальшого розвитку сільських територій та залучення ними інноваційних розробок. Села можуть розвивати зелений туризм, тому що багато селян є гостинними і готовими прийняти відвідувачів. Це актуально, тому що сільське господарство стає висококомеханізованим і вимагає менше ручної праці. Ця тенденція

спричиняє економічний тиск на деякі села, що, своєю чергою, змушує молодих людей переїхати в міста.

Зелений туризм орієнтований на сільську місцевість, робить акцент на місцевому бізнесі та посилює підтримку місцевих зусиль. Збільшення капіталу збільшує внутрішню цінність середовища. Ідея зеленого туризму дає змогу підприємцям проводити екскурсії по своїх селах і використовувати доходи, щоб підтримати себе. Це також сприяє розвитку альтернативних видів зайнятості, відродженню сільських територій.

Бібліографічний список:

1. Андрєєва Н., Нездоймінов С., Дишловий І. Сучасна організація аграрного туризму в Україні як перспективний напрямок розвитку сільських територій. *Економіст*. 2011. № 7(297). С. 25–28.
2. Гловацька В.В. Особливості розвитку сільського зеленого туризму як підприємницької діяльності. *Інноваційна економіка*. 2010. № 16. С. 45–48.
3. Гусєв В.О., Мужилко О.О. Парадигма сталого інноваційного розвитку України. *Економіка та держава*. 2011. № 9. С. 115–118.
4. Дарчук В.Г. Формування стратегічних основ розвитку сільського (зеленого) туризму в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Донецьк, 2014. 21 с.
5. Державна служба туризму і курортів. URL: <http://www.tourism.gov.ua/2018> (дата звернення: 17.12.2018).
6. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua.2018> (дата звернення: 17.12.2018).
7. Екотуризм – важливий фактор стійкого розвитку. URL: <http://ecoyouth.freenet.uz>. (дата звернення: 17.12.2018).
8. Зелений туризм – панацея чи черговий міф? URL: <http://www.greentour.com.ua.2018> (дата звернення: 17.12.2018).
9. Ілляшенко С.М., Ілляшенко Н.С., Щербаченко В.О. Зелений туризм як один з напрямів сталого розвитку регіону. *Економіка України*. 2013. № 8. С. 33–39.
10. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці: Книга ЧЧІ, 2003. 300 с.
11. Кулік А.В. Оцінка ключових факторів успіху підприємств сільського (зеленого) туризму. *Економіка і регіон*. 2012. № 4. С. 80–82.
12. Литвин І.В., Нек М.О. Проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в регіоні. *Регіональна економіка*. 2013. № 2(68). С. 81–88.
13. Могильник Л.П. Правове регулювання сільського зеленого туризму в Україні та досвід зарубіжних країн. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування*. 2011. Вип. 163. Ч. 1. С. 86–89.
14. Панюк Т.П., Лукомська О.І. Диверсифікація як основа структурної модернізації економічної діяльності аграрних підприємств. *Економічний форум*. 2016. Вип. 1. С. 189–197.
15. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку: монографія / В.Г. Герасименко, С.С. Галасюк, С.Г. Нездоймінов та ін.; за ред. проф. В.Г. Герасименка. Одеса: Астропринт, 2013. 304 с.
16. Яценко О. Стан та перспективи розвитку сільських територій центрального регіону України. *Економіст*. 2012. № 11. С. 26–30.

Reference:

1. Andrieieva, N., Nezdoiminov, S., Dyshlovyi, I. (2011), Modern Organization of Agrarian Tourism in Ukraine as a Promising Direction of Development of Rural Territories. *Economist*, no. 7 (297), pp. 25–28.
2. Hlovatska, V. V. (2010), Features of Development of Rural Green Tourism as an Entrepreneurial Activity. *Innovatsiina ekonomika*, no. 16, pp. 45–48.
3. Husiev, V. O., Muzhylko, O. O. (2011), Paradigm of Sustainable Innovation Development of Ukraine. *Ekonomika ta derzhava*, no. 9, pp. 115–118.
4. Darchuk, V. H. (2014), Formation of Strategic Foundations for the Development of Rural (Green) Tourism in Ukraine // *Economics and Management of National Economy* // Thesis, Donetsk National University of Economics and Trade named after Mykhailo Tuhan-Baranovskyi, Donetsk, Ukraine
5. State Service for Tourism and Resorts (2018), available at: <http://www.tourism.gov.ua/2018>, (Accessed: 17.12.2018).
6. State Statistics Committee of Ukraine (2018), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua.2018>, (Accessed: 17.12.2018).
7. Ecotourism – Important Factor in Sustainable Development (2018), available at: <http://ecoyouth.freenet.uz>, (Accessed: 17.12.2018)
8. Green Tourism – Panacea or Another Myth? (2018), available at: <http://www.greentour.com.ua.2018>, (Accessed: 17.12.2018).
9. Illiashenko, S. M., Illiashenko, N. S., Shcherbachenko, V. O. (2013), Green Tourism as one of the Directions of Sustainable Development of the Region, *Ekonomika Ukrainy*, no. 8., pp. 33–39.
10. Kyfiak, V. F. (2003), Orhanizatsiia turystychnoi diialnosti v Ukraini [Organization of Touristic Activity in Ukraine // *Knyha ChChI, Chernivtsi, Ukraine*
11. Kulik, A. V. (2012), Assessment of Key Factors for the Success of Rural (Green) Tourism, *Ekonomika i region*, no. 4, pp. 80–82.
12. Lytvyn, I. V., Nek, M. O. (2013), Problems and Prospects of Development of Rural Green Tourism

- in the Region, *Rehionalna ekonomika*, no. 2 (68), pp. 81–88.
13. Mohylnyk L. P. (2011), Legal Regulation of Rural Green Tourism in Ukraine and the Experience of Foreign Countries, *Naukovi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia*, vol. 163 (1), pp. 86–89.
14. Paniuk, T. P., Lukomska, O. I. (2016), Diversification as the Basis of Structural Modernization of the Economic Activity of Agrarian Enterprises, *Ekonomichnyi forum*, vol. 1, pp. 189-197.
15. Herasymenko, V. H. (Ed.) (2013), *Rynky turystychnykh posluh: stan i tendentsii rozvytku* [Markets of Tourist Services: the State and Trends of Development], Astropry'nt, Odesa, Ukrayina.
16. Yatsenko, O. (2012), State and Prospects of Development of Rural Territories of the Central Region of Ukraine, *Ekonomist*, no. 11, pp. 26–30.

Kalachevska L.I.

Candidate of Economic Sciences, Senior Lecturer at Department of Management of Foreign Economic Activity and Eurointegration, Sumy National Agrarian University

GREEN TOURISM AS A DIRECTION OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF RURAL TERRITORIES

In the article, we have argued that modern globalization challenges have a significant impact on all spheres of activity and all sectors. The dynamics and the process of development of both large cities and rural areas depend on how quickly it will be possible to adapt to these changes. It is proved that the current issue is the search for sources of funding for the development of rural areas and the diversification of the spheres of employment there. One of the areas of such diversification is the development of tourism. The analysis of tourist flows in Ukraine showed a rather insignificant development of the tourist industry. The isolated problems of the development of the market for green tourism services in Ukraine are currently: lack of skilled personnel, excessive tax burden, low level of state support, unsatisfactory transport services for tourists, poor infrastructure development, and low level of development of tourist routes. At the same time, we have established that with each passing year the demand for green tourism is increasing.

Rural tourism focuses on active participation in rural life. This may be an option for the further development of rural areas and their involvement in innovative development. Villages can develop green tourism because many peasants are hospitable and ready to take visitors. This is relevant, as agriculture becomes highly mechanized and, therefore, requires less manual labour. This tendency causes economic pressure on some villages, which, in turn, forces young people to move to cities.

Green tourism is focused on the countryside, focuses on local business, and enhances support for local efforts. Increasing capital increases the internal value of the environment. The idea of green tourism allows entrepreneurs to tour their villages and use revenues to support themselves. It also contributes to the development of alternative forms of employment, the revival of rural areas. We have argued that green tourism will stimulate the attraction of innovations in rural areas and promote multidisciplinary rural development.